

Teema: Võrdne kohtlemine? – Inimõigused

Inimõiguste teema käsitlemine on jagatud kolme eraldi ossa. Igas osas vaadeldakse teemat ühest konkreetsest aspektist, mitmesuguste sissevaadete ja probleemiasetuste kaudu.

Osa 1 Minu õigused

Osa 2 Sinu õigused

Osa 3 Õiguste toimimine

Iga osa kohta on järgmised dokumendid:

- Suunised õpetajale
- Tegevused
- Pildiline ja tekstiline abimaterjal
- Soovitavad internetiallikad

Töö võib hõlmata õpetaja juhtimisel toimuvaid arutelusid, rühmatööd, iseseisvat õppimist ning primaarsete ja sekundaarsete ajalooallikate kasutamist. Õpetaja võib ise otsustada, milliseid klassi- ja rühmatöid ta õpilastega teeb.

Teema ülevaade

"Kust üleüldse universaalsed inimõigused algavad? Väikestest kohtadest kodu lähedal – nii lähedal ja nii väikestest, et neid ei ole maailmakaartidel nähagi. Aga siiski on see üksikisiku maailm; tema ümbrus, kus ta elab; tema kool või kolledž, kus ta õpib; tehas, talu või kontor, kus ta töötab. Need on kohad, kus iga mees, naine ja laps eeldab diskrimineerimiseta võrdset õigust, võrdseid võimalusi, võrdset väärikust. Kui neil õigustel ei ole tähendust seal, pole neil suurt tähendust kusagil. Ilma kodanike ühiste pingutusteta kaitsta neid õigusi kodu lähedal ei tasu meil loota nende edenemisele maailmas laiemalt."

Eleanor Roosevelt, "In Our Hands" (1958. aastal inimõiguste ülddeklaratsiooni 10. aastapäeva puhul peetud kõne)

Mis on õigused? Õigused on inimestele antud vabadused, mis põhinevad mingil õigussüsteemil, ühiskondlikul kokkuleppel või eetilisel teoorial. Õigusi käsitletakse tihti seoses mingi konkreetse sotsiaalse grupiga (vähemuste õigused) või seoses kõigi inimestega. Viimati nimetatud universaalsete õiguste kategooriat nimetatakse inimõigusteks. Inimõigused on inimestele kuuluvad põhivabadused, mille aluseks on üksikisiku austamise põhimõte ning hüpotees, et kõiki inimesi tuleb kohelda võrdselt ja inimväärikalt. Kuigi paljudes maailma osades inimõigusi ei austata või ei kohaldata, kuuluvad need õigused kõigile inimestele kogu maailmas. Inimõigustest põhjaliku arusaamise kujundamine on oluline osa meie kui ülemaailmse inimkogukonna liikmete kollektiivsest staatusest. Samuti on tähtis pöörata tähelepanu inimõiguste ajaloole, et mõistaksime, milline on olnud nende õiguste (või nende puudumise) mõju ühiskonnale. Kogu ajaloo vältel on inimesi nende õigustest ilma jäetud ning õiguste taastamiseks on tihti tulnud kasutada rahumeelseid või vägivaldseid vahendeid. See võitlus kestab paljudes maailma paikades veel tänapäevalgi.

Selleks et mõista, kuidas inimõigused mõjutavad meie igapäevaelu ja millised on meie kohustused tagada, et need õigused oleksid tasakaalus teiste inimeste õigustega, tuleb meil kõigepealt mõista,

mida inimõigused endast kujutavad. Niisiis, mis on inimõigused? Kust nad alguse said? Millist mõju avaldavad nad inimkonnale? Millist mõju avaldavad nad mulle?

Mõisted

Inimõigus

Inimõigused on põhiõigused ja -vabadused, mis kuuluvad kõigile inimestele, olenemata nende kodakondsusest, soost, rahvuslikust või etnilisest päritolust, rassist, usutunnistusest, seksuaalsest sättumusest, keelest või muudest omadustest.

Inimõigused hõlmavad kodaniku- ja poliitilisi õigusi, nagu õigust elule, vabadusele ja sõnavabadusele, ning sotsiaalseid, kultuurilisi ja majanduslikke õigusi, nagu õigust osaleda kultuuris, õigust toidule ning õigust tööle ja haridusele. Inimõigusi kaitstakse ja toetatakse rahvusvaheliste ja riiklike õigusaktide ja lepingutega. Inimõiguste kaitse rahvusvaheline süsteem tugineb inimõiguste ülddeklaratsioonile, mille võttis 10. detsembril 1948 vastu ÜRO Peaassamblee. Seda kuupäeva tähistatakse igal aastal kui rahvusvahelist inimõiguste päeva. Inimõiguste ülddeklaratsiooni 30 artiklis on kehtestatud kõigi inimeste kodaniku-, poliitilised, majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurilised õigused. Inimõiguste ülddeklaratsioon on visioon inimväärikusest, mida ei piira ükski võim ega riigipiir, ja mis kohustab valitsusi toetama kõigi isikute põhiõigusi.

([Amnesty International](#), 2015)

Eetika

Moraalipõhimõtted, millest inimene oma käitumises ja tegevuses juhindub.

Teadusharu, mis tegeleb moraalsete põhimõtetega.

([Oxford Dictionary](#))

Vähemuste õigused

Põhielanikkonda mittekuuluvate rühmade püüded oma kultuuriliste, religioossete või etniliste eripärade säilitamiseks tekkisid koos rahvusriikide sünniga 18. ja 19. sajandil. Rahvusvahelisele õigusele tuginev vähemuste õiguste tunnustamine ja kaitse sai alguse mitmetest Rahvaste Liigas vastu võetud vähemusi puudutavatest kokkulepetest. Kui 1945. aastal asutati Rahvaste Liiga asemele Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, töötati ka selle raames järk-järgult välja mitmeid norme, protseduure ja mehhanisme vähemuste kaitseks.

([ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo](#), 2010)

Eesõigus

Teatava isiku, inimrühma või ühiskonnaklassi eriline ja eriomane eelis või soodustus, mis ületab teiste kodanike tavapäraseid soodustusi. Erandlik või erakorraline volitus või erivabadus. Seadusest kõrgemal olev või seda tühistav isiku või klassi õigus, volitus, soodustus või kaitse. Eesõigus on mõnedele isikutele antud vabastus mingist kohustusest või koormisest, mis lähtub seaduslikust eeldusest, et nende positsioon või amet on selline, mis nõuab neilt kogu nende aja ja tähelepanu, ning et neil oleks ilma selle soodustuseta võimatu avalikkuse huvides vajalikus ulatuses oma ülesandeid täita.

([Law Dictionary](#))